

डॉ. सुनील कुमार लवटे : बहुविध संवाद

संपादक : श्री. विश्वास सुतार

डॉ. सुनीलकुमार लवटे : बहुविध संवाद
संपादक
विश्वास सुतार

- प्रकल्प संपादक मंडळ :

डॉ. जी. पी. माळी, प्रा. डॉ. अर्जुन चव्हाण, श्री. विश्वास सुतार

- प्रकल्प समन्वयक :

सौ. भाग्यश्री इंद्रजित पाटील-कासोटे

© प्रकाशकाधीन

- प्रकाशन : ९ ऑक्टोबर, २०२२

- प्रकाशक

भाग्यश्री प्रकाशन

८४४/४५, सी वॉर्ड, पार्वती चेंबर्स

रविवार पेठ, कोल्हापूर. पिन ४१६ ००२.

मो. : ७३८७७३६१६८

E-mail : bhagyashreeprakashan@gmail.com

- मुद्रक

भारती मुद्रणालय,

८३२ ई, शाहूपुरी, ४थी गल्ली,

कोल्हापूर - ४१६००१

फोन : (०२३१) २६५४३२९

- मुद्रितशोधन : यशवंती शिंदे

- मुखपृष्ठ छायाचित्र : संदेश भंडारे

- मुखपृष्ठ व मांडणी : गौरीश सोनार

- मूल्य : रु. ४००/-

- ISBN : 978-81-955262-8-4

मी स्वप्नांचा सौदागर!

मुलाखतकार :

प्रा. डॉ. राजकुमार दादाराव तरडे

प्रश्न : आपला जन्म कुमारी मातेच्या पोटी अनाथाश्रमात झाला नि ती परांगदा झाली. मग आपले नाव, जात, धर्म, आईवडील इत्यादी परिचयाच्या सर्वसामान्यांना असतात, तशा खुणा, ओळख तुम्हांस कशी प्राप्त झाली?

उत्तर : हे खरं आहे की, माझा जन्म पंढरपूरच्या वा. बा. नवरंगे बालकाश्रमात कुमारीमातेच्या पोटी झाला. नंतर ती मला आश्रमात सोडून गेली. तिथे एका परित्यक्तेने मला 'आपलं बाळ' म्हणून सांभाळले. आश्रमात सर्वांना कळतेपणी नाव, जात, धर्म मिळतो, पण तो रकान्यातील रिकाम्या जागांची पूर्तता करायची म्हणून. त्यात वंश, परंपरा, रक्तसंबंध असं काही असत नाही. कळेपर्यंत तर लेखीटाकी आम्ही (Name not know) अनामच असतो. शाळेच्या दाखल्यात संस्था, शाळा भरेल ती आमची ओळख होऊन जाते.

प्रश्न : शिकून सवरून जीवनात स्थिर होण्याचा तुमचा प्रवास खडतर आणि संघर्षमय होता. या सर्वांवर मात करून तुम्ही उभारी कशी घेतली?

उत्तर : माणूस अनुवंश का परिस्थितीने मोठा होतो? तर त्याचं माझं उत्तर

डॉ. सुनीलकुमार लवटे :
बहुविध संवाद

आहे परिस्थितीने. परिस्थिती माणसास घडवते, शहाणी करतं आणि अपवादप्रसंगी अकाली प्रौढपण बनवते. मला कळण्यासुद्धी कळायला लागलं होतं. आपणांस कोणी नाही, या जागिरेने अशिकत, सावरत गेलो, बालपण, किशोरपण आणि तरुणपणही हलाखीचं, संघर्षाचं होतं. पदोपदी अपमान, उपेक्षा टारलेली. असं असताना इथवरचा आजचा प्रवास केवळ अन्य पर्यायच नव्हता म्हणून झालेला आहे, माणसास पर्याय असले की तो आळखी, ऐदी बनतो. अपर्यायी व अपर्याप्त परिस्थिती हवी. मागच माणूस काहीतरी होतो.

प्रश्न : आपण किती आणि कसे शिकलात?

उत्तर : मी डी. आर. एस. (एन्जु.), एम.ए., पीएच.डी., इतकं शिकलो. शालेय शिक्षण अनाथाश्रम, रिमांड होममधून. तेही सामान्य म्हणजे नगरपालिका शाळांत... जिथे सहज प्रवेश मिळतो तिथे. शाळांतही संस्थेला म्हणून उपेक्षाच, 'आंतरभारती' विद्यालयात आलो नि 'माणूस' म्हणून मान्यता मिळाली, ती तिथल्या शिक्षकांच्या प्रेमाने आणि संस्थेच्या ध्येयवादांमुळे. येथे साने गुरुजींचे संस्कार लाभले. वि. स. खांडेकरांचा सहवास, विचार प्रभाव नि आदर्श लाभला. पुढे महाविद्यालयीन शिक्षणासाठी श्री मौनी विद्यापीठ, गारगांव येथे गेलो. तिथे बी.ए. बी.एड. समकक्ष डी.आर. एस. (एन्जु.) पदविकेत भारतात प्रथम आलो ते डॉ. जे. पी. नाईक, डॉ. डी.व्ही. चिक्करमने, स्नेहलता दसनूरकर, प्राचार्य अमरसिंह राणे, प्राचार्य बी. एम. चांडके यांच्यामुळे. नोकरीसाठी परत 'आंतरभारती' मध्ये आलो. १९७१ ते १९७९ हा आठ-नऊ वर्षांचा काळ विलक्षण घालमेलीचा गेला. आदर्श, स्वप्ने, मूल्ये, व्यवहार अशा चतुरद पद्धतीने मी तावून-सुलाखून निघालो नि मला माझा मार्ग सापडला. याबद्दल मी विस्ताराने माझ्या 'खाली जमीन, वर आकाश' या आत्मकथनात लिहिले आहे. हायस्कूल शिक्षकाची नोकरी, शिक्षक संघटना अशी कार्ये करत मी हिंदीत एम.ए., पीएच.डी. झालो. नंतर प्राध्यापक झालो.

प्रश्न : शिक्षक ते प्राचार्य इतक्या लांबचा पल्ला कसा गाठलात?

उत्तर : माझ्या मनात विपरीत परिस्थितीमुळे सतत प्रगतीचा ध्यास होता. याची जाणीव मला मॅट्रिक परीक्षा उत्तीर्ण झाल्यावर झाली. परिस्थितीमुळे पारंपरिक महाविद्यालयीन शिक्षण घेणं शक्य नव्हतं.

अमृत महोत्सव वर्षी (२०२२) तो प्रकाशित करण्याचा संकल्प आहे. २०२५ मध्ये मी 'अमृत आयुष्य' जगेन तर 'आकाशच आकाश' असं उत्तरार्ध आत्मकथन लिहिण्याचा मानस आहे. माझ्या साहित्याची 'इ-पुस्तके', 'ध्वनी पुस्तके', 'दृक्श्राव्य पुस्तके' करण्याचे डोक्यात आहे. सात जन्मांची स्वप्ने घेऊन जगणारा मी 'स्वप्नांचा सौदागर' खरा, पण मी माझा 'शेख चिल्ली' होऊ देणार नाही, हेही तितकेच खरे!

(सुनीलकुमार लवटे यांच्या समग्र साहित्याचा अभ्यास)
डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ, औरंगाबाद
पीएच.डी. (मराठी) प्रबंध -
अभ्यासक : प्रा. डॉ. राजकुमार दादाराव तरडे)

* * *